

OGROŽENOST ZARADI POŽAROV V NARAVI LETA 1995

Andrej Pečenko*

UDK 614.84 (497.4) "1995"

Požarna ogroženost je odvisna od podnebnih značilnosti in trenutnih vremenskih razmer. Lansko leto je bilo vreme za požare v naravi malo manj ugodno. V glavnem je prevladovalo nestalno vreme z občasnimi padavinami. Suha obdobja so bila krajša in manj izrazita kot v zadnjih letih. S pomočjo metode, ki so jo razvili v nekdanji vzhodni Nemčiji, smo izračunali indeks požarne ogroženosti in na ta način ocenili lansko požarno ogroženost za šest krajev v Sloveniji.

Vsako leto je v Sloveniji veliko požarov v naravi. Največ jih je ponavadi na Primorskem pozno pozimi in zgodaj spomladi. Do nedavnega se je ocenjevala stopnja požarne ogroženosti subjektivno, predvsem s pomočjo vremenske napovedi. Od junija 1993 se določa za šest različno požarno ogroženih območij v Sloveniji objektivno s pomočjo indeksa, ki upošteva vse osnovne meteorološke elemente.

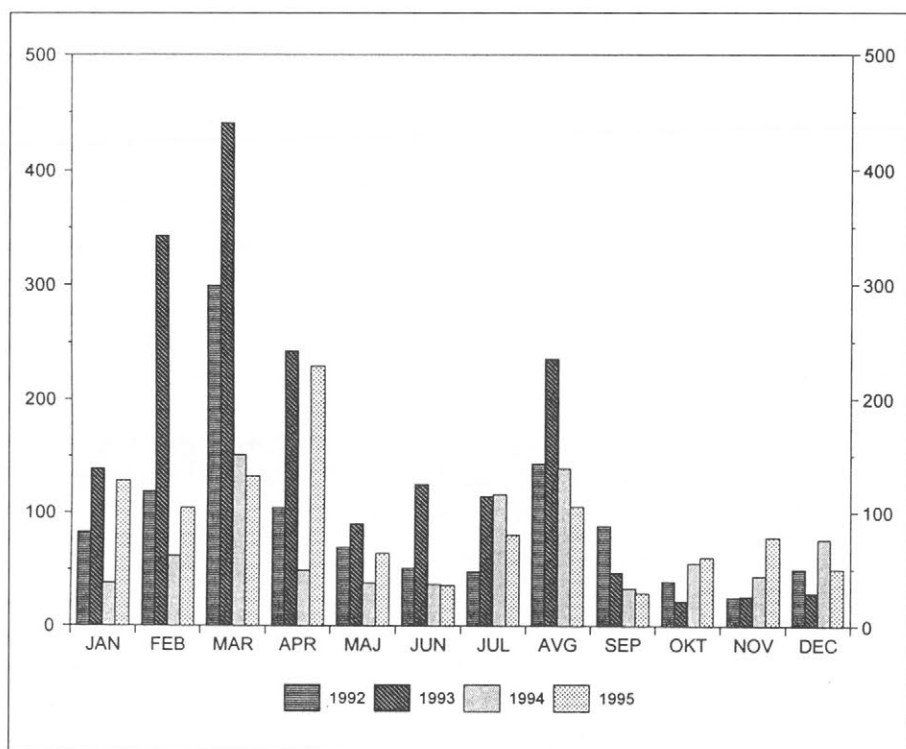
Požarna ogroženost je najbolj odvisna od podnebnih razmer, trenutne vremenske razmere pa s padavinami, visokimi temperaturami in močnim vetrom v glavnem le zmanjšujejo oziroma povečujejo potencialno požarno ogroženost. Podnebnim razmeram je prilagojeno tudi rastlinstvo, ki je pri požarih osnoven gorljivi material v naravi. Trenutne vremenske razmere se najbolje odražajo na razvoju rastlinstva in na ta način vplivajo na količino gorljivega materiala. Za rast sta najpomembnejši zadostna količina padavin in primerna temperatura za določeno obdobje v letu. Hladnejše vreme spomladi zavira razvoj rastlinstva, jeseni pa pospešuje konec rastne dobe. Toplejše vreme deluje ravno obratno.

Slovenijo podnebno delimo na dva dela: na Primorsko in na preostali del Slovenije. Na Primorskem je milo sredozemsko podnebje. Temperature so zaradi bližine morja povprečno višje kot v notranjosti Slovenije, sonca je tudi več kot drugje po Sloveniji. Zime so mile in v glavnem brez snega. Če pa pade sneg, se le redko obdrži dlje časa. Poletja so sončna in precej vroča. V hladni polovici leta prinašajo največ padavin cikloni, ki nastanejo v Genovskem zalivu in se nato pomaknejo nad severno Sredozemlje. V topli polovici leta pade največ padavin med nevihtami. Za Primorsko je značilna tudi burja, ki se pojavi ob močnejšem prodoru hladnega zraka s severa. Pogostejša in tudi močnejša je v hladni polovici leta. Burja je suh in lahko tudi zelo močan veter, ki ponavadi začne pihati malo pred izboljšanjem vremena. Kljub padavinam, ki jih prinese poslabšanje, lahko burja v kratkem času znova posuši tako droben kot srednje debel in debel gorljivi material.

Drugod v notranjosti Slovenije je bolj ostro celinsko podnebje. Zime so hladne in tudi

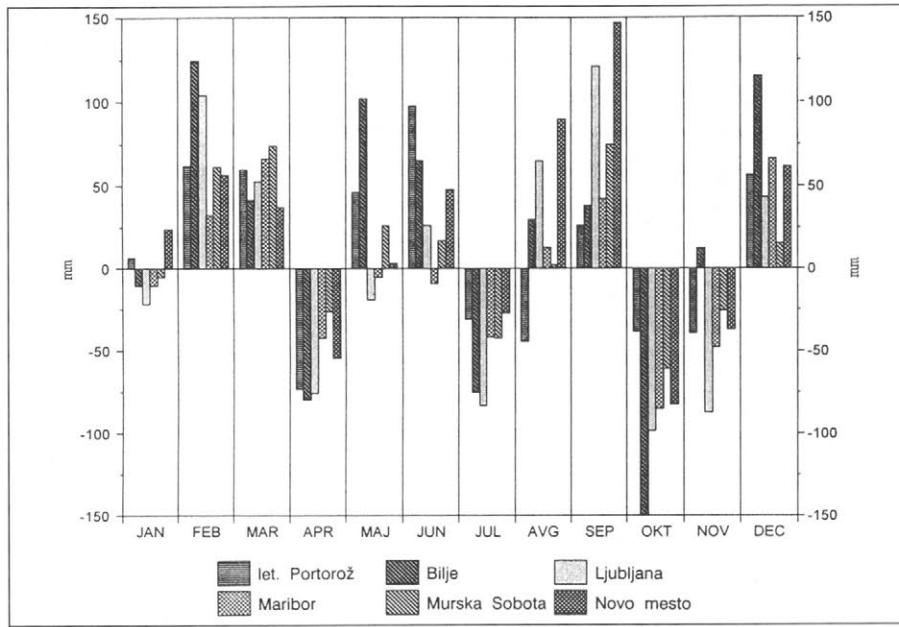
največkrat snežene; snežna odeja se ponavadi zadrži dlje časa. V hladni polovici leta prinašajo v zahodni in osrednji Sloveniji večino padavin cikloni nad severnim Sredozemljem, v vzhodni Sloveniji pa so padavine predvsem ob prehodnih front. V goratem delu zahodne Slovenije je zaradi vpliva orografije bistveno več padavin kot v vzhodni. Poletja so tudi vroča, poslabšanja so največkrat krajša. Oslabljene fronte prinesejo v glavnem nevihte, ki prispevajo tako v poletnih mesecih večji del padavin. To je najbolj opaziti v severovzhodni Sloveniji, kjer je zaradi tega ravno poleti največ padavin. Zaradi specifičnih podnebnih razmer je na Primorskem več-

ja požarna ogroženost kot drugod po državi. V tem delu države je tudi največ požarov v naravi. Drugod je požarna ogroženost manjša, poveča se predvsem v izjemnih vremenskih razmerah. Požarna ogroženost je odvisna tudi od letnega časa. Spomladi je v naravi še veliko suhega, odmrlega rastlinstva, ki je hitro vnetljiv in dobro gorljiv material, poleg tega ima človek v tem času največ opravil v naravi. Poleti (julij, avgust) je zaradi visokih temperatur lahko potencialna požarna ogroženost zelo velika, vendar zaradi prej omenjenih dejavnikov velja, da je največja požarna ogroženost pozno pozimi in zgodaj spomladi (februar, marec in delno

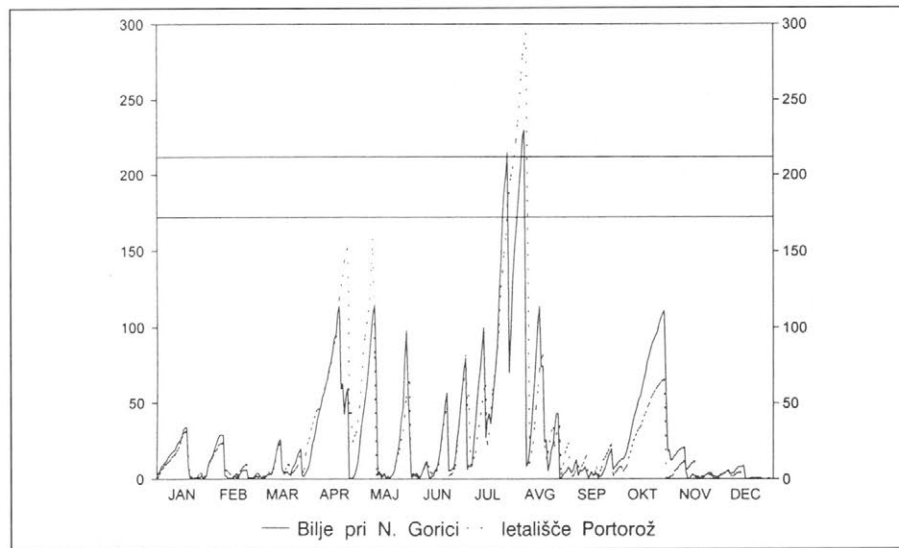

Slika 1. Število požarov v Sloveniji po posameznih mesecih v zadnjih letih
Figure 1. The number of fires in the natural environment per month in Slovenia in the last years

* Ministrstvo za okolje in prostor, Hidrometeorološki zavod Republike Slovenije, Vojkova 1b, Ljubljana

Slika 2. Razlike pri mesečni količini padavin leta 1995 glede na dolgoletno povprečje za šest obravnavanih krajev v Sloveniji
 Figure 2. Difference between actual amount of precipitation and climatological average 1961–1990 per month for six places in Slovenia

Slika 3. Indeks požarne ogroženosti leta 1995 za Bilje pri Novi Gorici (5. stopnja: indeks (212) in letališče Portorož (5. stopnja: indeks ≥ 172)
 Figure 3. Index of fire risk in the year 1995 for Bilje near Nova Gorica (5th stage: index (212) and Portorož airport (5th stage: index ≥ 172))

Preglednica. Število dni z določeno količino padavin leta 1995 za šest krajev v Sloveniji in dolgoletno povprečje 1961–1990 (6)

Table. The number of days with different amount of precipitation for six places in Slovenia in the year 1995 and the climatological average 1961–1990 (6)

	Portorož	Bilje	Novo mesto	Maribor	Murska Sobota	Ljubljana
≥ 20 mm	17 (15)	27 (26)	22 (16)	15 (15)	11 (9)	12 (23)
≥ 10 mm	39(35)	56 (48)	46 (39)	33 (34)	29 (26)	45 (46)
≥ 1 mm	102 (88)	118 (107)	110 (109)	99 (101)	90 (94)	110 (115)
$\geq 0,1$ mm	134 (117)	157 (136)	1717 (156)	151 (139)	132 (132)	172 (159)
padavine v mm	1129 (999*)	1764 (1576)	1405 (1138)	1027 (1046)	924 (815)	1423 (1394)

* interpolirana vrednost

april). Največ požarov med letom je ponavadi zgodaj spomladi, navadno marca, poleti je drugi maksimum, in sicer največkrat avgusta. Zadnja leta so bila poletja vroča in precej suha, zato je bila požarna ogroženost po vsej državi zelo velika (slika 1). Požarov je bilo poleti razmeroma veliko, več jih je bilo zaradi izjemnih vremenskih razmer tudi v notranjosti Slovenije (1, 2, 3).

Požarna ogroženost

Stopnjo požarne ogroženosti se določi na podlagi indeksa, ki ga vsak dan izračunamo za šest krajev v Sloveniji: letališče Portorož, Bilje pri Novi Gorici, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota in Novo mesto. Indeks izračunamo po metodi, ki so jo razvili v nekdanji vzhodni Nemčiji (4, 5). Metoda je konzervativna, saj se ob daljšem sušnem obdobju indeks nepreravno zvečuje in ga zmanjša šele večja količina padavin. Metoda je prilagojena našim krajem in upošteva vse osnovne meteorološke parametre ter tudi razvojno stopnjo rasti. Stopnjo požarne ogroženosti smo določili s pomočjo mejnih vrednosti, izračunanih na temelju desetletnega niza klimatoloških podatkov (6). S pomočjo indeksa požarne ogroženosti in nadaljnega razvoja vremena v naslednjih dneh se po uredbi o varstvu pred požarom v naravnem okolju (Uradni list RS, št. 62/95) sprejme določene ukrepe, npr. prepoved kurjenja na prostem.

Lani je bilo vreme precej nestalno. Količina padavin je bila povsod blizu dolgoletnega povprečja, število padavinskih dni pa je bilo v obravnavanih krajih nad dolgoletnim povprečjem ali vsaj enako (preglednica).

Največji odklon pri letni količini padavin je bil v Novem mestu, kjer je bilo 267 mm padavin več, v Mariboru pa je bila letna količina padavin 19 mm manjša od dolgoletnega povprečja. Sušna obdobja so bila krajša in manj izrazita kot prejšnja leta. Nekoliko daljša obdobja suhega vremena so bila aprila in začetek maja, julija in začetek avgusta ter oktobra in delno novembra (slika 2). Ta obdobja so bila spomladi in še posebej poleti malo bolj izrazita na Primorskem in v osrednji Sloveniji, jeseni pa povsod po Sloveniji z izjemo obalnega območja.

Požarna ogroženost se je spreminjala s trenutnimi vremenskimi razmerami. Največja je bila poleti (julij in začetek avgusta) na Primorskem in v osrednji Sloveniji. Indeks je za nekaj dni dosegel največjo, 5. stopnjo požarne ogroženosti. V vzhodni

Sloveniji so se tudi poleti občasno pojavljale padavine, predvsem kot nevihte, zato je bila požarna ogroženost v tem delu Slovenije manjša.

Spomladi je bila požarna ogroženost povsod po Sloveniji bistveno manjša, saj je bilo februarja in marca precej padavin. Povsod je padlo več padavin, kot je dolgoletno povprečje. Število požarov je bilo zato manjše, kot je ponavadi v tem letnem času. Večja požarna ogroženost je bila tako šele v bolj suhem aprilu in na začetku maja. Aprila je bilo zabeleženo največ požarov v naravi, med njimi sta tudi največja lanska požara. Nekoliko večja požarna ogroženost je bila še jeseni (oktober in delno november) in tudi požarov je bilo nekoliko več kot ponavadi.

Jeseni so podnebne razmere za nastanek požarov v naravi že manj ugodne. Med daljšim sušnim obdobjem se požarna ogroženost sicer poveča, vendar požarov ni toliko kot ob podobnih vremenskih razmerah spomladi. Podrobnejše poročilo o požarih je v članku Požari leta 1995 v tej številki Ujme.

Sklep

Lani je bilo vreme v nasprotju z zadnjimi leti bolj nestalno z občasnimi padavinami in le krajšimi ter manj izrazitimi sušnimi obdobji. Požarna ogroženost je bila zato na splošno manjša. Požarov je bilo kljub vsemu veliko, vendar so vsaj po obsegu zajete površine prevladovali manjši požari. Lani je bilo več požarov tudi zaradi njihovega natančnejšega popisovanja.

1. A. Pečenko, 1993, Požari v naravi v letu 1992, Ujma 7, str. 24.
2. S. Šipec, 1994, Požari v naravi leta 1993, Ujma 8, str. 72.
3. S. Šipec, M. Zajc, R. Naglič, 1995, Požari leta 1994, Ujma 9, str. 69.
4. B. Stevanovič, A. Pečenko, 1987, Napovedovanje požarne ogroženosti, Ujma 1, str. 73.
5. A. Pečenko, 1994, Določanje stopenj požarne ogroženosti naravnega okolja v Sloveniji, Ujma 8, str. 193.
6. Klimatografija Slovenije 1961–1990, Padavine, HMZ RS, Ljubljana 1995.

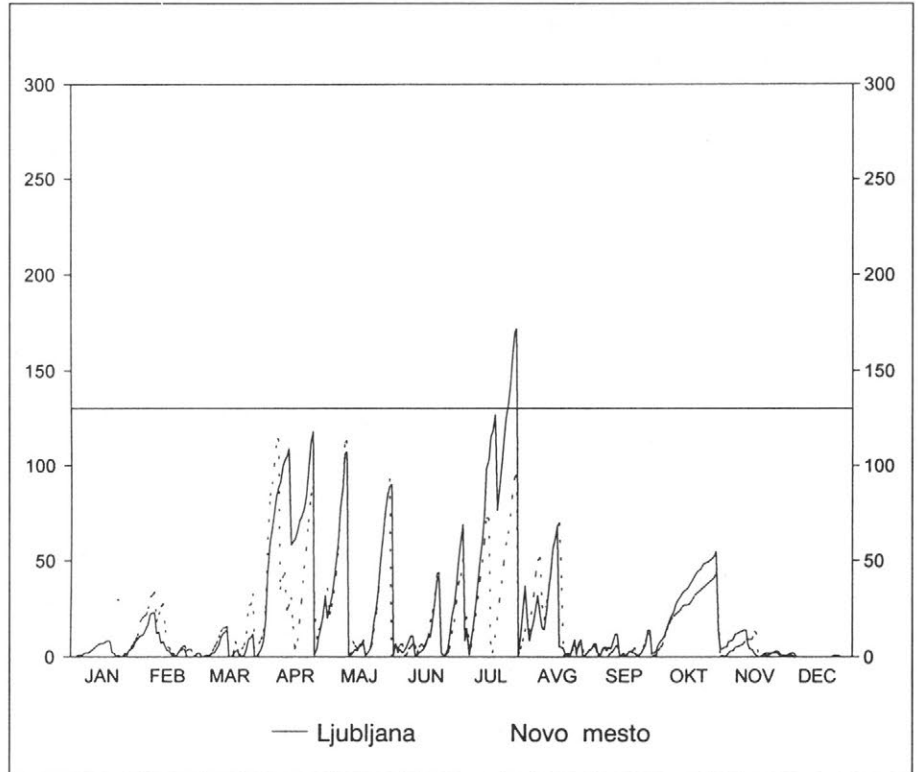
Andrej Pečenko

Fire Risk in 1995

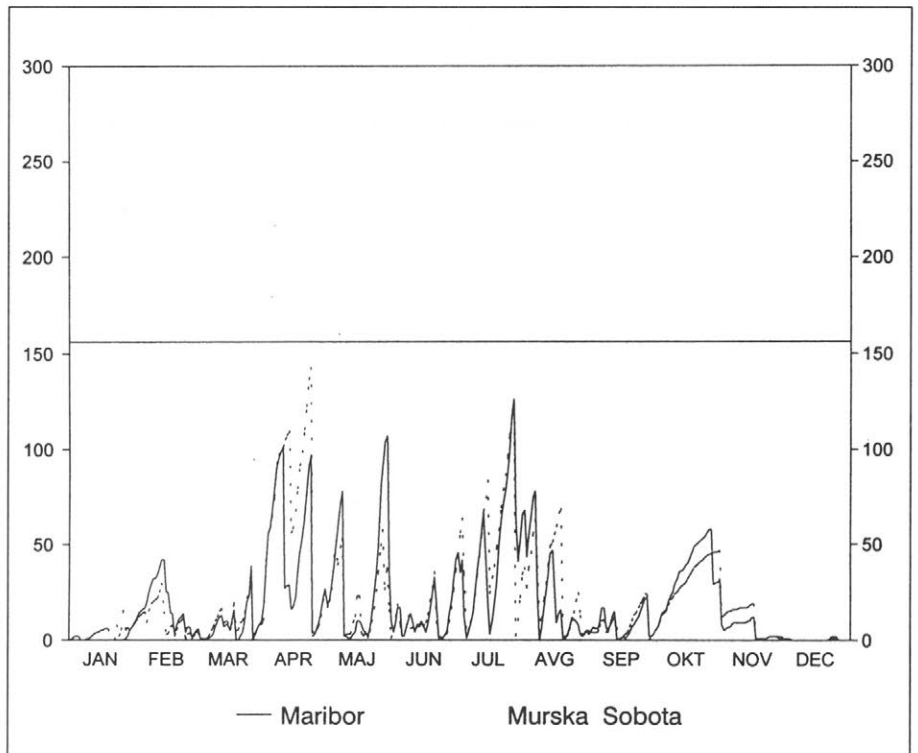
The fire risk in the natural environment depends mostly on climate conditions in

different areas, but actually the weather situation only increases or reduces potential fire risk. Last year the weather was mostly changeable with temporary precipitation. There were only short and less distinct dry periods. However, the fire risk was generally lower, especially in eastern Slovenia. On the basis of meteorological

data we determined the index and so evaluated the fire risk for six places in Slovenia in the year 1995. The number of fires was in spite of the weather rather high, but fortunately most of them were small.

Slika 4. Indeks požarne ogroženosti leta 1995 za Ljubljano in Novo mesto (5. stopnja: indeks ≥ 130)
Figure 4. Index of fire risk in the year 1995 for Ljubljana and Novo mesto (5th stage: index ≥ 130)

Slika 5. Indeks požarne ogroženosti leta 1995 za Maribor in Mursko Soboto (5. stopnja: indeks ≥ 156)
Figure 5. Index of fire risk in the year 1995 for Maribor and Murska Sobota (5th stage: index ≥ 156)